

เทคนิคการใช้คลอรีนในทางปฏิบัติ เพื่อปรับปรุงคุณภาพน้ำเลี้ยงสัตว์

น.สพ. ยุทธ เทียมสุวรรณ
ผู้จัดการฝ่ายวิชาการ บจก. เซ็นทรัลลิส

ปัจจุบันนี้ยังคงพบว่ามีผู้เลี้ยงสุกรจำนวนมากที่ไม่ค่อยคำนึงถึงคุณภาพน้ำดื่มเลยว่าเหมาะสมหรือไม่ แร่ธาตุที่มีมากเกินไปหรือบางชนิดอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพสุกรได้ หลายฟาร์มมักประสบปัญหา **ลูกสุกรดูนม อนุบาล เล็ก ท้องเสียบ่อยๆ** ตอบสนองต่อยาปฏิชีวนะมากบ้างน้อยบ้าง แตกต่างกันไป ทั้งนี้ส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากเชื้อโรค โดยเฉพาะแบคทีเรียที่เกินมาตรฐานในน้ำดื่ม นอกจากเชื้อโรคจะทำให้สุกรเจ็บป่วยเองแล้ว สารพิษที่ผลิตออกมาหลายชนิดยังกระตุ้นการอักเสบ กดภูมิคุ้มกัน เสริมอาการโรคอื่นเช่น PRRS ให้รุนแรงยิ่งขึ้น อีกทั้งยังมีผลรบกวน หรือลดประสิทธิภาพการกำจัดเชื้อป้องกันโรคหลายชนิด และสำคัญสุดๆ ที่เราทราบกันดีว่า โรคอันตรายร้ายแรงอย่าง ASF ก็สามารถติดต่อผ่านน้ำดื่มน้ำใช้ได้เป็นอีกหนึ่งช่องทางหลักสำคัญ ดังเช่นหลายรายงานจากประเทศที่มีการระบาดของโรคนี้แล้ว ดังนั้นแล้วการปรับปรุงคุณภาพน้ำดื่มที่ใช้เลี้ยงสุกร จึงมีความสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่ง

คลอรีน (Chlorine, Cl) เป็นสารเคมีที่นิยมใช้กันมากที่สุด โดยออกฤทธิ์กว้างต่อการฆ่าเชื้อโรคในน้ำ ไม่ว่าจะเป็นแบคทีเรีย ไวรัส เชื้อรา อะมีบา สาหร่าย algae รวมถึงสปอร์ได้เป็นอย่างดีมากกว่า 99% คลอรีนมีราคาไม่แพง เก็บรักษาง่าย ใช้ได้สะดวก สลายตัวเร็ว ตกค้างเป็นพิษต่ำ นอกจากออกฤทธิ์ทันทีแล้ว ยังปล่อยคลอรีนอิสระที่มีฤทธิ์คงเหลือฆ่าเชื้อโรคที่อาจปนเปื้อนมาภายหลังได้อีกนาน ขณะนี้ฟาร์มสุกรหลายแห่งอาจเคยใช้ ไม่ได้ใช้ หรือบางแห่งกำลังใช้อยู่แล้ว แต่ทำไมไม่ได้ผล มีปัญหาวนเวียนซ้ำอยู่ คงต้องกลับมาพิจารณาแล้วว่าใช้คลอรีนถูกชนิด ถูกกับน้ำ ถูกขนาดความเข้มข้น ถูกวิธีการ ถูกเวลา ถูกอุณหภูมิ และถูกใจหรือไม่

1. รู้จักชนิดของคลอรีน

ไม่นิยมใช้ในรูปแบบแก๊ส เนื่องจากเป็นอันตราย ระคายเคืองสูงมาก น้ำดื่มสุกรนิยมใช้คลอรีนใน 3 รูปแบบดังนี้

- **คลอรีนผง หรือผงปูนคลอรีน** เป็นแคลเซียมไฮโปคลอไรท์ในรูปแบบผง หรือเกล็ด มีความเข้มข้น 35-70% นิยมที่ประมาณ 60% ละลายน้ำตกตะกอน นำแค่ส่วนใสมาใช้ pH เป็นต่างแก่ >9 คลอรีนอิสระจึงมักจับตัวกับตะกอน
- **คลอรีนน้ำ** เป็นโซเดียมไฮโปคลอไรท์ ความเข้มข้นประมาณ 10% ใช้ง่าย สะดวก แต่มีความคงตัวต่ำ pH เป็นต่างแก่ >9 จึงมีข้อจำกัดเช่นเดียวกับคลอรีนผง

คลอรีนเม็ด เป็นไตรคลอโรไฮโดรไซยานูริก แอซิด หรือ โซเดียมไตรคลอโร ไฮโดรไซยานูเรท ความเข้มข้นสูง 90-100% ละลายน้ำได้ดี ไม่มีตะกอน pH เป็นกรด แตกตัวให้ HOCl มาก และคงตัวสูง จึงออกฤทธิ์ได้ดีแม้มีตะกอน หรือน้ำกระด้างที่มีค่า pH สูง ออกฤทธิ์ได้ดีกว่า 8-10 เท่าหรือไม่

2. ใช้คลอรีนให้เหมาะสมกับลักษณะและคุณภาพน้ำ

ส่วนใหญ่คลอรีนจะแตกตัวในรูปอิสระ (OCI-) ซึ่งจะไปจับตัวกับตะกอนในน้ำ จึงควรตกตะกอนด้วยสารส้ม และปรับค่า pH ให้เป็นกรดเล็กน้อย 6-6.8 โดยใช้กรดเกลือเพื่อให้คลอรีนส่วนใหญ่อยู่ในรูป HOCl ที่ออกฤทธิ์ได้ดีกว่า นอกจากนี้ยังควรกรองเศษวัสดุแปลกปลอม อินทรีย์วัตถุ อนินทรีย์วัตถุ ออกจากน้ำเสียก่อน เพื่อให้ใช้คลอรีนได้ในปริมาณน้อยลง ลดต้นทุน แต่ยังคงได้ประสิทธิภาพสูงที่สุดหรือไม่

3. กำหนดความเข้มข้น และปริมาณคลอรีนให้ถูกต้องเหมาะสม

จำเป็นต้องทราบปริมาตรของน้ำที่อยู่ในถังพัก หรือคำนวณให้ใกล้เคียงความเป็นจริงที่สุด โดยทั่วไปถ้าเป็นถังทรงสี่เหลี่ยมคางหมู คำนวณจากสูตร **กว้าง x ยาว x สูง** อีกประเภทที่พบมากคือ ถังทรงกระบอกเกิดจากการนำวงบ่อซีเมนต์มาเรียงต่อกันขึ้นไป คำนวณจากสูตร $\pi \times \text{รัศมี}^2 \times \text{สูง}$ ($\pi = 3.14, 22/7$)

- ยกตัวอย่าง วงบ่อซีเมนต์มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางกว้าง 150 ซม. สูง 50 ซม. คำนวณปริมาตรได้ $3.14 \times 0.75^2 \times 0.5 = 0.88$ ลบ.ม. ก่อเรียงกัน 9 ชั้น คำนวณปริมาตรได้ $0.88 \times 9 = 7.92$ ลบ.ม. หรือ 7,920 ลิตร (1 ลบ.ม. = 1,000 ลิตร) จากนั้นคำนวณปริมาณคลอรีนจากสูตรนี้

$$\text{ปริมาณคลอรีน (กรัม, ซีซี)} = \frac{\text{ppm คลอรีนที่ต้องการ} \times \text{ปริมาตรน้ำ (ลิตร)}}{\text{เปอร์เซ็นต์คลอรีนที่ใช้} \times 10}$$

- ยกตัวอย่างการใส่คลอรีนในถังพักน้ำขนาด 7,920 ลิตร ให้ได้ความเข้มข้น 3 ppm โดยใช้คลอรีนรูปแบบต่างๆ ได้ดังนี้

คลอรีนผง 60%

$$\frac{3 \times 7,920}{60 \times 10} = 40 \text{ กรัม}$$

คลอรีนน้ำ 10%

$$\frac{3 \times 7,920}{10 \times 10} = 238 \text{ ซีซี}$$

คลอรีนเม็ด 90%

$$\frac{3 \times 7,920}{90 \times 10} = 26 \text{ กรัม}$$

$$= 26 / 3 = 8.6 \text{ เม็ด}$$

กรณีคลอรีนเม็ดละ 3 กรัม ความเข้มข้น 90-100% อาจคิดโดยง่าย ใช้ 1 เม็ดต่อน้ำ 1,000 ลิตร จะได้ความเข้มข้น 2-3 ppm

โดยปกติควรเติมคลอรีนในน้ำให้ได้ความเข้มข้น 2-3 ppm หรืออาจได้สูงถึง 20 ppm สำหรับน้ำที่มีคุณภาพไม่เหมาะสม

กรณีมีเชื้อโรคปริมาณมาก ควรจำเป็นต้องเพิ่มความเข้มข้น หรือ ppm ของคลอรีนให้สูงขึ้น

4. ใช้คลอรีนให้ถูกวิธีการ

ต้องระมัดระวังอย่างยิ่งขณะใช้ เนื่องจากมีอันตรายสูง คลอรีนรูปแบบน้ำ และเม็ดสามารถใส่ลงไปถึงพักน้ำได้โดยตรง แต่คลอรีนผงต้องนำมาละลายน้ำในภาชนะ เช่น ขัน กระบอง ปิ๊บเสียก่อน ตามปริมาณที่คำนวณได้ คนให้ละลายมากที่สุด ตั้งทิ้งไว้ให้ตกตะกอน นำแต่ส่วนใสไปใช้ หากนำผงใส่ลงไปถึงพักน้ำโดยตรง อาจเกิดการอุดตันได้

5. ปล่อยให้เวลาให้คลอรีนให้ออกฤทธิ์ฆ่าเชื้อโรค

หลังเติมคลอรีนไปแล้ว ไม่ควรใช้น้ำทันที ควรใช้เวลาพักน้ำเพื่อให้คลอรีนออกฤทธิ์ฆ่าเชื้อโรค และระเหยออกไปบ้าง ประมาณ 3-4 ชม. (อย่างน้อย 30 นาที) สุกรจะได้น้ำดื่มที่มีคลอรีนเข้มข้นเหลือเพียง 0.5-1 ppm ซึ่งถือว่าเหมาะสมปลอดภัย และกลิ่นไม่ฉุน หากใส่คลอรีนที่ความเข้มข้นสูงมาก (20 ppm) ควรพักไว้ประมาณ 24-48 ชม. ได้

6. ควบคุมแสงแดด และอุณหภูมิให้เหมาะสม

แสงแดด ความร้อน หรืออุณหภูมิที่สูงจะส่งผลให้คลอรีนมีประสิทธิภาพในการฆ่าเชื้อโรคได้ลดน้อยลง และคลอรีนอิสระจะระเหยไปเร็วยิ่งขึ้น ดังนั้นหลังจากใส่คลอรีนในน้ำดิบแล้ว ควรมีฝาปิดถังพักน้ำ เพื่อให้คลอรีนออกฤทธิ์ได้เต็มที่ ไม่เสื่อมสภาพจากแสงแดด ไม่ระเหยเร็วจนหมดไป ฟาร์มส่วนมากจึงนิยมใส่กันในช่วงกลางคืน หากในน้ำไม่มีคลอรีนเหลือแล้ว ควรเติมลงไปใหม่ในทันที

7. เลือกคลอรีนให้ถูกใจ

เมื่อพิจารณา และปรับการใช้คลอรีนให้ถูกหลัก 6 ข้อ ข้างต้นแล้ว จะถูกใจหรือไม่ คงต้องพิจารณาจากราคา และคุณภาพความสำเร็จ โดยวัดปริมาณคลอรีนอิสระละลายน้ำ ที่ควรเหลือไม่น้อยกว่า 0.2-0.5 มก./ลิตร (ppm) ด้วยชุดทดสอบ หรือเครื่องมือตรวจวัด พร้อมกับสุขภาพสุกรที่ดีขึ้น นอกจากวิธีใส่คลอรีนด้วยตนเองแล้ว เครื่องจ่ายคลอรีนอัตโนมัติ ก็อาจเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ถูกใจหลาย ๆ ฟาร์ม ในทันที

โดยสรุปแล้ว ความสำคัญของคลอรีนอยู่ที่เป็นการออกซิไดซ์อย่างแรง จึงออกฤทธิ์ในทันที และยังมีตกค้างอยู่ในรูปแบบคลอรีนอิสระ ที่ออกฤทธิ์ได้ยาวนาน การเติมคลอรีนตั้งต้นปริมาณน้อยไป จะไม่ทำให้เกิดคลอรีนอิสระตกค้าง แต่การเติมคลอรีนปริมาณมากไปจะเป็นอันตราย สิ้นเปลือง มีกลิ่นเหม็นฉุน ทำให้สุกรไม่ดื่มน้ำ ดังนั้นจึงควรเติมในปริมาณที่เหมาะสม ให้ฆ่าเชื้อโรคได้ทันที และยังมีเหลืออยู่ในรูปแบบอิสระด้วย โดยมีปัจจัยเกี่ยวกับคุณภาพน้ำ วิธีการใช้ เวลา อุณหภูมิ เป็นตัวกำหนดร่วมด้วย ดังนั้นแล้วการใช้คลอรีนในน้ำดื่ม จึงไม่ใช่เรื่องยุ่งยากซับซ้อน หรือผิดพลาด คลาดเคลื่อน จนก่อปัญหาไม่รู้จบในฟาร์มสุกรอีกต่อไป...มาใช้คลอรีนให้ถูกต้องกันเถอะ หมู และเพื่อนปศุสัตว์ทุกชนิดขอรับรอง !!

ที่มา : khunpu

<http://www.kasetporpeang.com>